

מסורת הש"ס

א) סוטה מז: [פנהדרין ק:ז, ט] [פי כדי שיעקבו עליו תמיים. ערוך פרק שח א, ו] [ביתומה: וז"ל: כחצונות ג: קה: ד] [סוטה יא: ה] [שם קל: ו] ז"ל [והוא, ו] [ז"ל מעו כעני כ"א בע"מ, ח] [מכילתא פ"א בשלמ, ט] [בבבולותק יא ח, כ]

לעזי רש"י

אליינדר"ר [אליינדר"ר א], כסבה.

מוסף רש"י

לישנא מעליא נקט. שמוה ודכן נקיי הדעת למפל בלשון נקיה (פסחים ג). על עסקי משפחותיו. שנאמר להם קיומם (שבת קל).

רבינו הגאון

ראסקנא ירד להן לישראל תכשיטי נשים ויביקי קדירה ואבנים טובות ומרגליות על הפם.

תוס' ישנים

[עולה צננ מזונותיו עמו. ט אמר צננלשת רבה [פיכ: ה] שאינו אוכל עד שמיני לניד על קרקע מנולה וזולל. אי בן תשעה א' ראשון בו. ועיניו ג' גזרו שצריכות להמתיב י' לא חמיש משום טהומה י' לא הוצרכו עיניו שהטן נדוקן.]

הגהות הב"ח

א) גמרא עיני צננכוט כל העריות טלן דומות: ב) שם א"ל משה דינו לנזק משפט וכן לקמן: ג) שם אמר להם משה דינו לנזק משפט למה (אם נמלא עומרה וכו') שהיא סרה עליהם מ"מ וי"צ כ"א אם נמצא עומרה בבית ברה בידוע שהוא סרה עליה נמצא עומרה בבית אביה בידוע שהיא סרהה עליו: ד) שם אבנים טובות ומרגליות עם שן שנאמר והשפלים בינאו: (ה) שם טעם לשד השמן אמר ר' אבהו אל תקרא לשד אלהו שד מה שד זה מתהפך במטה גוונים אף המן מתהפך למטה טעמים איכא דלמתי לשד זה דל מה דל זה מיעוק טועם זה וכו' מוצאין בו כמה טעמים ואמר משה בתת כר' כליל ועל חיבת לנמה גוונים י"צ נהאם

יום הכיפורים פרק שמיני יומא עה.

עין משפט נר מצוה

א [מ"י פ"י"ג מהלכות אסורי ביאה הלכה י"ח]:

תורה אור השלם

- 1. דאגה בלב איש ישנה ודך טוב 2. זאב וטלה ירעו באחד ואריה בבקר יאכל תבן וקחש עפר לחמו לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי אפר י? ישעיהו סה כה 3. וכונו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם את הקשאים ואת האבטחים ואת החציר ואת הפצלים ואת השומים במדבר יא ה 4. בן דרך אשה מנאפת אכלה ומקתה פיה ואמרה לא פעלתי און: משלי ל כ 5. בן נעול אחתי בלה גיל נעול מעין חתום: שיר השירים ד י"ב 6. וישמע משה את הקשם בכה למשפחתיו וישע לפתח אהליו וירח אף י? מאד ובעיני משה רע: במדבר יא י 7. ויקראו בית ישראל את שמו מן ודוא כורע גד לכן וטעמו בפציות בדבש: שמות טו לא 8. וברדת הטל על המזבח לילה ירד המן עליה: במדבר יא ט 9. ויאמר י? אל משה הניני משמירי לכם לחם מן השמים ויבא העם וילקטו דבר יום ביומו למען אספו וילקחו בתורתם את לא: שמות טו ד 10. שטט העם ולקטו ויחגו בריחים או דכו במדבר ובשלו בפרור ויבאו את עגות וקח טעמו כטעם לשר השמן: במדבר יא ח 11. ויקחו מלפני משה את כל התרומה אשר הביאו בני ישראל למלאכת עבדת הקדש לעשות אתה והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר: שמות לו ג 12. והנשאם הביאו את אבני השדה ואת אבני המלאים לאפוד ולחשן: שמות לה כו 13. נשיאים ורוח וגשם אן איש מתהלל במתת שקר: משלי כה יד 14. ויאמר משה בתת י? לכם בערב בשר לאכל ולחם בבקר לשבע בשמע י? את תלתיכם אשר אתם מלינים עליו ונתנו מה לא עלינו תלתיכם כי על י? שמוט לו ח

שגם הוא עגול: שמלצין עוונותיהן. מתוך שהיו דואגים שמה לא ירד מן למחר היו משעבדים לזכר למקום: (ו) אם בן השעה וכו'. לפי שנאמר (שמות טו) וימדו צעומר זין שליטת הרבה זין שליטת מעט מוצא עומר לגולגולת ואם נמלא יתר צבית הלאשון זידוע שכן תשעה לראשון הוא ואם צבית האחרון זידוע שכן האחרון הוא: הוא סרה עלי. ותועמתו כתובתה: ירד המן עליו. אלמלא בתוך הממנה יורד וכחז ויאל העם ולקטו וילאה מחון לממנה משמע וכחז שטו משמע למקום רחוק כמו משוט צארכ (איוב א: ב): לחם. משמע אפוי: עוגים. משמע קודם אפיייה: פשטי עשים. שמיים שכן דוכות שמוטה ומתקשטות צפן להיות רימן ערב לצעליהן: זיקי קדירה. מצלין למציל ערב ומנוסס: שידו לכן אבנים עוצום. הביאו נדבה ממה שמוצאין צבקר צבקר כשיולאין ללקוט את המן שנאמר וילקטו אותו צבקר צבקר: נשיאים ממש. עננים היו: שד זה סינוק מוצא בו כל מיני טעמים. שהאס אוכלת: לחם

עינו בכוסו (ו) עריות כולן דומות עליו כמישור וחד אמר כל הנותן עינו בכוסו כל העולם כולו דומה עליו כמישור (ו) דאגה בלב איש ישחנה רבי אמי ורבי אסי חד אמר ישחנה מדעתו וחד אמר (ו) ישחנה לאחרים (ו) נחש עפר לחמו ר' אמי ורבי אסי חד אמר אפילו אוכל כל מעדני עולם טועם בהם טעם עפר וחד אמר אפילו אוכל כל מעדני עולם אין דעתו מיושבת עליו עד שיאכל עפר תניא אמר רבי יוסי בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם מקניט את חברו יורד עמו לחייו אבל הקב"ה אינו כן קלל את הנחש עולה לגג מזונותיו עמו יורד למטה מזונותיו עמו קלל את כנען אוכל מה שרבו אוכל ושותה מה שרבו ושותה קלל את האשה הכל רצין אחריה קלל את הארמה הכל ניזונין הימנה (ו) זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם רב ושמואל חד אמר דגים וחד אמר עריות מאן דאמר דכתיב נאכל ומהאן דאמר עריות דכתיב נאכל (ו) לישנא מעליא מהפקירא (ו) דאמר מר כשהיו ישראל שואבין מים הקב"ה מוזמין להם בתוך המים דגים קטנים בכדיהן בשלמא למאן דאמר דגים אבל עריות לא פריצי בהו היינו דכתב ג' נעול אחותי כלה [גו'] אלא למ"ד עריות מאי מעין חתום מהנך דאסירין לא פריצי בהו בשלמא למאן דאמר עריות היינו דכתיב (ו) וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו (ו) על עסקי משפחותיו שנאסרו להם לשכב אצלם אלא למאן דאמר דגים מאי בוכה למשפחותיו הא והא הואי (ו) את הקשואים ואת האבטיחים רבי אמי ורבי אסי חד אמר טעם כל המינין טעמו במן טעם חמשת המינין הללו לא טעמו בו וחד אמר טעם כל המינין טעמו טעמן וממשן והללו טעמן ולא ממשן (ו) (והמן) כורע גד לבן (וטעמו) אמר ר' אסי עגול כגידיא ולבן כמרגלית (ו) (תניא נמי הכי) גד שדומה לזרע פשתן כנבעולין אחרים אומרים (ו) גד שדומה להגדה שמושכת לבו של אדם כמים תניא אידך גד שמגיד להם לישראל אי בן תשעה לראשון ואי בן שבעה לאחרון לבן שמלביץ עונותיהן של ישראל תניא ר' יוסי אומר כשם שהגביא היה מגיד להם לישראל מה שבחורין ומה שבסדקין כך המן מגיד להם לישראל מה שבחורין ומה שבסדקין כיצד שנים שבאו לפני משה לדין זה אומר עברי גנבת וזה אומר אתה מכרתו לי אמר להם משה (ו) לבוקר משפט למחר אם נמצא עומרו בבית רבו ראשון בידוע שזה גנבו אם נמצא עומרו בבית רבו שני בידוע שזה מכרו לו וכן איש ואשה שבאו לפני משה לדין זה אומר היא סרחה עלי והיא אומרת הוא סרח עלי אמר להם משה (ו) לבקר משפט למחר אם נמצא עומרה בבית בעלה בידוע שהיא סרחה עליו נמצא עומרה בבית אביה בידוע שהוא סרח עליה כתיב (ו) וברדת הטל על המחנה לילה [ירד המן עליו] וכתיב (ו) ויצא העם ולקטו וכתיב (ו) שטטו העם ולקטו הא כיצד צדיקים ירד על פתח בתיהם בינונים יצאו ולקטו רשעים שטטו ולקטו כתיב לחם וכתיב עוגות וכתיב וטחנו הא כיצד צדיקים לחם בינונים עוגות רשעים טחנו בריחים או דכו במדוכה א"ר יהודה אמר רב ואיתימא ר' חמא בר' חנינא מלמד שירד להם לישראל עם המן תכשיטי נשים דבר שנידוק במדוכה ובשלו בפרור א"ר חמא מלמד שירד להם לישראל עם המן ציקי קדירה (ו) והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר מאי בבקר בבקר א"ר יונתן מדבר שירד להם בבקר בבקר מלמד שירדו להם לישראל אבנים טובות ומרגליות עם המן (ו) (ו) והנשיאים הביאו את אבני השדה הנא נשיאים ממש וכן הוא אומר (ו) נשיאים ורוח וגשם אין (ו) והיה טעמו כטעם לשר השמן א"ר אבהו (ו) מה שד זה תינוק טועם בה כמה טעמים אף המן כל זמן שישאר אוכלין אותו מוצאין בו כמה טעמים א"ר לשר ממש מה שד זה מתהפך לכמה גוונים אף המן מתהפך לכמה טעמים (ו) ויאמר משה בתת ה' לכם בערב בשר לאכול ולחם בבקר לשבוע תנא משמיה דר' יהושע בן קרחה בשר ששאלו שלא כהוגן ניתן להם שלא כהוגן לחם

עינו צכוסו. אוהב שכרות: כל העולם דומה עליו כמישור. ממון אחרים דומה לו היתר: ישינה לאחרים. שמה ישיאווה עשה: (ו) דאגה. פחד שדואג על הפסד שום דבר פן יבואו: יורד עמו לחייו. בכל דבר שהוא יכול להקניטו ולהפסידו הוא יורד: עריות. נאסרו להם צבדמדו ודגה לשון תשמיש חמו ודגו לרוב (בראשית מט): ומחפה פיה. מנקמת פיה של מטה כמו כאשר ימחה הללחת (מלכים ב) כמי שמקנת את הקערה: דאמר מר. במסכת סוטה צפרק קמא (דף יא:): לא פריצי בהו. לא היו פרוצים צעירות צמזמרים: הנך דאסירין. אוחן שהיו נאסרות לפני נח כגון הנך דלמריין צננהדרין (דף ק:ז): ערוה שצ"ד של ישראל ממינות עליה צן נח מוחה עליה והן צכו על הנוספות: הללו לא טעמו. שכן קשין לעוצות ומיניקות כדאמרין צפסרי (ט) משל אומר לנאה לא תאכלי צלל מפני התינוק: וזה כורע גד לכן אמר רבי אסי. ורע הגד אינו לכן אכל עגול הוא והכי קאמר קלא והוא עגול כורע גד ולכן כמרגלית: כגידיא. גרעין של אליינדר: שדומה לזרע פשקן.

דמ"ל לתלמודה הא דכתיב לטח הסרח המתהפכת שד"ל שם מתהפכין פעמים אנשים פעמים נשים פעמים רוחות כו' לא מלאכי עליון לתודיה קלי אלא אף השדים שהם נקראים ככוכים במקום זה נמי קלי שהם מתהפכים למה גוונים כו': (ו) רש"י ד"ה דלגה ז"ל קודם ד"ה ישינה: (ז) ד"ה אם בן השעה כו' ואם נמלא עומר צבית ראשון כו' זידוע שכן שבעה לאחרון הוא ה"ס ד"ה ומה"ל שמלצין וכו' למקום ה"ס ד"ה וא"כ מ"ה"ל היא סרחה עלי. והרווחתי כתובתה ה"ס ד"ה וא"כ מ"ה"ל הוא סרה עלי וכו':